

**COOPERAREA ANTREPRENORILOR -
AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE ÎN
CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA**
(în baza datelor C.Î. „Verifruit”, r-ul Ialoveni)

Master:

Arsenii Serghei

Conducător:

**Zbancă Andrei
Dr., conf. univ.**

Chișinău - 2023

Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova
Universitatea Tehnică a Moldovei
Program de master „Administrarea afacerilor în sectorul agroalimentar”

Admis la susținere
Șef departament DEM:
conf.univ.,dr. Țurcan Rina

” ____ ” _____ 2023

**COOPERAREA ANTREPRENORILOR -
AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE ÎN CONDIȚIILE
REPUBLICII MOLDOVA**

(în baza datelor C.Î. „Verifruct”, r-ul Ialoveni)

Teză de master

Master: Arsenii Serghei
AASA, 211M

Conducător: Zbancă Andrei
Dr., conf. univ.

Chișinău - 2023

ADNOTARE

la teza de master Cooperarea antreprenorilor - avantaje și dezavantaje în condițiile Republicii Moldova (în baza datelor C.Î. „Verifrukt”, r-ul Ialoveni), elaborată de masterandul Arsenii Serghei

Teza de master este structurată și include: introducerea, trei capitole, nouă subcapitole, concluzii și propuneri, bibliografie, lista tabelelor și figurilor, anexe, adnotare.

Cuvinte cheie utilizate în teză: cooperare, cooperative, integrare lanț valoric, valoare adăugată, eficiență, agricultură durabilă, competitivitate.

Domeniul de studiu al prezentei teze îl constituie analiza esenței și conținutului cooperării antreprenorilor / fermierilor și integrarea afacerilor / produselor lor în lanțurile valorice pentru asigurarea dezvoltării durabile al sectorului agroindustrial.

Scopul și obiectivele tezei:

Scopul lucrării constă în analiza cooperării fermierilor mici pentru integrarea lor în lanțurile valorice prin sporirea competitivității produselor și crearea de valoare adăugată la dezvoltarea Cooperativei de Întreprinzători „Verifrukt”.

În vederea realizării acestui scop sunt formulate următoarele sarcini:

- analiza conținutului și esenței cooperării antreprenorilor la dezvoltarea afacerilor durabile;
- serviciile și rabaturile comerciale în cadrul cooperativei pentru asigurarea funcționalității ei;
- capitalizarea profiturilor în cooperative și distribuirea lor între membri ei;
- analiza căilor de perfecționare a cooperării fermierilor în condițiile CÎ „Verifrukt” și republicii.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constă în: sistematizarea aspectelor științifice și practice privind particularitățile și esența asocierii și cooperării fermierilor pentru integrarea și dezvoltarea lanțurilor valorice / crearea de valoare adăugată, analiza practică a rezultatelor obținute pentru CÎ „Verifrukt” în domeniul cooperării, relațiilor din membri și cooperativă, dezvoltarea în comun a serviciilor și produselor și sporirii competitivității producției.

Importanța teoretică a lucrării. Principalele concluzii ale tezei de master contribuie atât la fundamentarea teoriei despre cooperarea antreprenorilor, cât și la diversificarea produselor prin sporirea competitivității lor și integrarea lor în lanțurile valorice moderne prin crearea de valoare adăugată și dezvoltare strategică a cooperativelor în particular și sectorului agroalimentar în general.

Valoarea aplicativă. Abordările științifice și practice din lucrare sunt foarte actuale și strategice pentru sectorul agroindustrial, pot fi utilizate în cercetările științifice și chiar necesită abordări și susținere concretă din partea statului și donatorilor pentru dezvoltarea corectă a cooperării.

ANNOTATION

for the master's thesis Cooperation of entrepreneurs - advantages and disadvantages in the conditions of the Republic of Moldova (based on the data of C.Î. „Verifruit”, Ialoveni district), elaborated by the master's student Arsenii Serghei

The master's thesis is structured and includes: introduction, three chapters, eight subchapters, conclusions and proposals, bibliography, list of tables and figures, appendices, annotation.

Keywords used in the thesis: cooperation, cooperatives, value chain integration, added value, efficiency, sustainable agriculture, competitiveness.

The field of study of this thesis is the analysis of the essence and content of the cooperation of entrepreneurs / farmers and the integration of their businesses / products in value chains to ensure the sustainable development of the agro-industrial sector.

The aim and objectives of the thesis:

The purpose of the paper is to analyze the cooperation of small farmers for their integration in value chains by increasing the competitiveness of products and creating added value to the development of the „Verifruit” Cooperative of Entrepreneurs.

In order to achieve this goal, the following tasks are formulated:

- ✚ analysis of the content and essence of entrepreneurs' cooperation in the development of sustainable businesses;
- ✚ services and commercial discounts within the cooperative to ensure its functionality;
- ✚ capitalization of profits in cooperatives and their distribution among its members;
- ✚ analysis of ways to improve the cooperation of farmers under the conditions of the „Verifruit” CC and the republic.

The scientific novelty and originality of the obtained results consists in: the systematization of the scientific and practical aspects regarding the particularities and essence of the association and cooperation of farmers for the integration and development of value chains / the creation of added value, the practical analysis of the results obtained for the „Verifruit” CI in the field of cooperation, relations from members and the cooperative, the joint development of services and products and increasing the competitiveness of production.

The theoretical importance of the work. The main conclusions of the master's thesis contribute both to the substantiation of the theory about the cooperation of entrepreneurs and to the diversification of products by increasing their competitiveness and their integration in modern value chains by creating added value and strategic development of cooperatives in particular and the agri-food sector in general.

Application value. The scientific and practical approaches in the paper are very current and strategic for the agro-industrial sector, they can be used in scientific research and even require concrete approaches and support from the state and donors for the correct development of cooperation.

CUPRINS

Declarația masterandului.....	4
ADNOTARE	5
Lista tabelelor	7
Lista figurilor.....	7
INTRODUCERE	8
1. BAZELE TEORETICE ALE COOPERĂRII ANTREPRENORILOR LA DEZVOLTAREA AFACERILOR	11
1.1. Esența și conținutul asocierii antreprenorilor	11
1.2. Cooperarea antreprenorilor în agricultură	16
1.3. Practici și rezultate internaționale în cooperarea antreprenorilor	22
2. CARACTERISTICA CONDIȚIILOR ORGANIZATORICE ȘI DE DEZVOLTARE A C.Î. „VERIFRUCT”	28
2.1. Condițiile organizatorice și sistemul managerial al C.Î. „Verifrukt”	28
2.2. Analiza economico-financiară a activității C.Î. „Verifrukt”	29
2.2. Starea actuală de dezvoltare a cooperării antreprenorilor în RM	35
3. COOPERAREA ANTREPRENORILOR ȘI ADMINISTRAREA C.Î. „VERIFRUCT”	38
3.1. Proceduri și regulamente interne de organizare a cooperativei C.Î. „Verifrukt”	38
3.2. Planificarea activității cooperativei și capitalizarea profitului	47
3.3. Căile de perfecționarea a cooperării în republica	51
CONCLUZII ȘI PROPUNERI.....	57
BIBLIOGRAFIE	59
ANEXE	62

INTRODUCERE

Cooperativele agricole joacă un rol important în sprijinirea producătorilor agricoli și a grupurilor marginalizate din zona rurală a Republicii Moldova. Prin cooperare, producătorii au acces la o gamă largă de servicii: noi piețe, resurse naturale, informații, tehnologie, forme de creditare, activități de instruire și formare, crearea locurilor de muncă etc. Cooperarea facilitează participarea producătorilor în procesul decizional la toate nivelurile și îi sprijină din punct de vedere juridic și comercial. Cooperativa antreprenorială sau de marketing îmbină eforturile multor producători agricoli de scară mică pentru a-și crește puterea de negociere, pentru a pătrunde pe piețe noi și a obține finanțarea necesară.

Producătorii agricoli mici, din diferite motive obiective, ezită să analizeze sau, pe alocuri, percep greșit motivele nivelului scăzut de rentabilitate. De obicei, majoritatea producătorilor agricoli mici susțin că problema lor este legată de prețurile mici de achiziție a produselor agricole. În același timp, problema costurilor ridicate de producție, din start, este considerată a fi fixată și de nedepășit.

Problema prețurilor mici de achiziție a produselor agricole poate fi soluționată prin intervenția directă a statului, și anume prin: (i) compensarea unor cheltuieli ale producătorului agricol legate de producere sau prin (ii) subvenții legate de volumul vânzărilor realizate (oficial) de producătorul agricol.

Însă, există riscul că oferirea compensațiilor pentru unele cheltuieli să ducă la majorarea prețurilor furnizorilor (în acest caz, furnizorii vor beneficia de banii alocați de stat) sau la micșorarea prețurilor de achiziție (nici în acest caz, banii primiți de la stat nu vor acoperi cheltuielile).

Există păreri că statul ar trebui să intervină și să impună (fără a dispune de pârghiile necesare) procesatorii, furnizorii de mijloace de producție și comercianții să achiziționeze produsele de la producătorii agricoli la un preț mai mare. Însă, în condițiile unei concurențe acerbe și asistând la schimbarea radicală de la an la an a situației pe piața produselor agro-alimentare (dependența sporită de situația politică și/sau bonitatea anului agricol în țările din regiune), ar fi naiv de crezut în realizarea sau durabilitatea acestui scenariu.

Prin urmare, instrumentele de îmbunătățire a profitabilității producătorilor agricoli mici urmează să se conformeze strict cu legitățile obiective de dezvoltare ale pieței produsului respectiv. În acest context, în primul rând, este necesar să ne întrebăm și să înțelegem foarte clar - De ce producătorul agricol mic, fiind calificat și sărguincios, primește pentru marfa sa un preț care este mai mic decât cheltuielile real suportate în procesul de producere.

Fermieri mici care nu au soluții (convenabile) de realizare a producției, fiind constrânși de datorii și de faptul că producția în câmp pierde din calitate și începe să se altereze, recurg la vânzarea către intermediari (revânzători) cedând semnificativ din preț.

Afacerea intermediarilor, în mod evident, constă în achiziționarea produselor agricole la prețuri (cât mai) mici, cu ulterioara (re)vânzare, la comanda clienților și prețuri de piață.

Astfel, pe de o parte, intermediarii consideră că diferența dintre prețul de achiziție și cel încasat de la clienții lor este corect în raport cu capitalul investit, organizarea proceselor (vămuire/transport) și riscurile aferente; pe de altă parte, producătorii agricoli consideră că profiturile obținute de intermediari sunt prea mari în raport cu munca depusă.

Totodată, rolul intermediarilor onești (a celor care colaborează o perioadă îndelungată de timp) este benefic și pozitiv pentru activitatea producătorilor agricoli care nu dispun de facilități de păstrare/sortare/ambalare a producției, dar mai ales, a celor care nu au piață de desfacere. Chiar producătorii agricoli recunosc faptul că intermediarii sunt comercianți mai buni.

În mod firesc, pentru a diminua rolul intermediarilor și a trece la etapa de dezvoltare calitativă a producătorilor agricoli este necesară asocierea și cooperarea antreprenorilor / fermierilor.

Doar prin asociere pe verticală și cooperare pe orizontală (business prin dezvoltarea și integrarea în lanțurile valorice) este posibil de păstrat și investit în interesul producătorilor agricoli asociați și a comunității din care fac parte porțiunea semnificativă din profit transferată în prezent intermediarilor.

Optimizarea cheltuielilor de producere și construirea infrastructurii post-recoltare nu pot fi realizate de către un producător agricol mic. În același timp, obiectivele enumerate pot fi realizate de către mai mulți producători agricoli care cultivă un produs sau un grup de produse de același tip.

În condițiile Republicii Moldova, chiar și un producător agricol de nivel mediu nu poate atinge individual obiectivele menționate. Pentru realizarea obiectivelor este necesară asocierea și cooperarea cu producătorii din aceeași regiune. Amplasarea afacerilor crește datorită asocierii și cooperării producătorilor.

Procesul de dezvoltare a conceptului de cooperativă nu a fost spontan, dar s-a afirmat în timp. La fel, crearea unei cooperative durabile este de lungă durată, și se bazează pe principii de cooperare reciproc avantajoase. Principiile și regulile principale de cooperare sunt stabilite în Legea privind cooperativele de întreprinzător nr. 73/2001, acestea fiind la general:

- ✚ Scopul cooperativei este de a contribui la obținerea profitului de către membrii săi.
- ✚ Membrii contribuie la formarea bunurilor cooperativei și obțin profituri prin implicarea în activitatea economică a acesteia, care se contabilizează sub formă de cote de participare.

✚ Cooperativa este condusă de un organ decizional colectiv, care este adunarea generală. La adoptarea deciziilor fiecare membru are 1 vot.

Obiectul de studiu al tezei de master îl constituie compania C.Î. „Verifruit”, care are sediul juridic în or. Ialoveni și iar afacerea este amplasată în mun. Hâncești.

Actualitatea și importanța temei abordate - Cooperarea antreprenorilor - avantaje și dezavantaje în condițiile Republicii Moldova (în baza datelor C.Î. „Verifruit”, r-ul Ialoveni) este o temă actuală și necesară pentru dezvoltarea întreprinderilor agricole mici și medii în sectorul agroalimentar, deoarece permite de a optimiza costurile de producere, spori competitivitatea produselor / serviciilor, dezvolta infrastructura de producere / procesare prin investiții în comun și la condiții financiare avantajoase, integrarea mult mai sigură și sustenabilă în lanțurile valorice și de creare a valorii adăugate la produsele comercializate, astfel asigurând în comun prin cooperare dezvoltarea afacerilor sustenabile și competitive.

Scopul lucrării constă în analiza conținutului și particularitățile cooperării în RM și mai cu seamă aspectele practice în C.Î. „Verifruit” și formularea de concluzii / recomandări operaționale pentru dezvoltarea corectă și sustenabilă a procesului de cooperare în cooperativa analizată și în general pentru întreaga RM.

În vederea realizării acestui scop sunt formulate următoarele sarcini:

- analiza economico-financiară a C.Î. „Verifruit”;
- analiza conținutului și esenței cooperării fermierilor pentru dezvoltarea afacerilor în comun;
- analiza profitabilității în cooperativă și capitalizarea lui;
- analiza avantajelor și dezavantajelor cooperării fermierilor;
- căilor de perfecționare a cooperării antreprenorilor la dezvoltarea afacerilor și integrarea produselor în lanțurile valorice.

Metodele de cercetare utilizate - în lucrare sunt: metoda statistică, metoda analizei, comparare și sintezei, planificarea investițiilor și bugetarea activităților.

Materiale utilizate – bilanțurile contabile ale cooperativei, datele statistice ale Republicii Moldova, literatura de specialitate, resurse internet.

Structura lucrării include introducerea, 3 capitole cu divizarea lor în paragrafe ce conțin partea teoretică și analitică a lucrării și de asemenea concluzii și propuneri. Activitatea întreprinderii va fi studiată în dinamică, unde au fost analizate problemele cu care se confruntă entitatea cât și modul de soluționare a lor pentru sporirea competitivității produselor / serviciilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845–XII din 03.01.92 //Monitorul Oficial nr.2/33 din 28.02.1994.
2. Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali nr. 220–XVI din 19.10.2007 //Monitorul Oficial nr.184–187/711 din 30.11.2007.
3. Legea privind gospodăriile țărănești (de fermier) nr.1353–XIV din 03.11.2000//Monitorul Oficial 14–15/52 din 08.02.2001.
4. Legea contabilității nr. 113–XVI din 27.04.2007//Monitorul Oficial nr. 90– 93/399 din 29.06.2007.
5. Legea privind licențierea unor genuri de activitate nr. 451–XV din 30.07.2001//Monitorul Oficial 108–109/836 din 06.09.2001.
6. Legea privind susținerea sectorului entităților mici și mijlocii nr. 206–XVI din 07.07.2006//Monitorul Oficial 126–130/605 din 11.08.2006.
7. Legea insolvențării nr. 632–XV din 14.11.2001//Monitorul Oficial nr. 139– 140/1082 din 15.11.2001.
8. Legea nr. 276 din 16 decembrie 2016 cu privire la principiile de subvenționare a producătorilor agricoli//Monitorul Oficial nr.67-71 din 03.03.2017.
9. Legea nr. 312 din 20.12.2013 privind grupurile de producători agricoli și asociațiile acestora// Monitorul Oficial nr.47- 48 din 25.02.2014.
10. Legea nr. 73 din 12.04.2001 privind cooperativele de întreprinzători//Monitorul Oficial nr. 49-50 din 03.05.2001.
11. Legea nr. 231 din 23.09.2010 privind comerțul intern//Monitorul Oficial nr. 206-209 din 22.10.2010.
12. Legea nr. 257 din 27.07.2006 privind organizarea și funcționarea piețelor produselor agricole și agroalimentare//Monitorul Oficial nr. 142-145 din 08.09.2006.
13. Legea nr. 1515–XII din 16 iunie 1993 cu privire la protecția mediului înconjurător//Monitorul Oficial nr. 10 din 01.10.1993.
14. Legea nr. 851–XIII din 29 mai 1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător//Monitorul Oficial nr. 52-53 din 08.08.1996.
15. Legea nr. 177 din 22.10.2015 pentru ratificarea Acordului de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană privind implementarea Programului ENPARD Moldova–suport pentru agricultură și dezvoltare rurală//Monitorul Oficial nr.317-323 din 27.11.2015.
16. Legea nr. 461 din 30.07.2001 privind piața produselor petroliere//Monitorul Oficial nr.76 din 22.04.2003.

17. Legea nr. 38 din 29.02.2008 privind protecția mărcilor//Monitorul Oficial nr.99-101 din 06.09.2008.
18. Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare din Republica Moldova nr.81 din 12.05.2017 cu privire la aprobarea procedurii de recunoaștere a grupurilor de producători//Monitorul Oficial nr.181-189 din 09.06.2017.
19. Ordinul Camerei de Licențiere din Republica Moldova nr.12 din 20.02.2006 privind condițiile de licențiere și listele documentelor suplimentare, ce se anexează la cererile de eliberare a licențelor pentru unele genuri de activitate//Monitorul Oficial 70–72/260 din 05.05.2006.
20. Ordinul Ministerului Finanțelor din Republica Moldova nr. 28 din 01.03.2002 cu privire la aprobarea și punerea în aplicare a Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în cooperativele de întreprinzător//Monitorul Oficial nr. 33– 35 din 07.03.2002.
21. Hotărâre de Guvern nr. 488 din 13.08.2009 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a mărcilor în Republica Moldova//Monitorul Oficial nr.127-130 din 21.08.2009.
22. Hotărâre de Guvern nr. 455 din 21.06.2017 cu privire la modul de repartizare a mijloacelor Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural//Monitorul Oficial nr. 201– 213 din 23.06.2017.
23. Regulamentul (UE) nr. 1305/2013 al Parlamentului European și al Consiliului privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului.
24. Regulamentul (CE) de aplicare a Regulamentului (UE) nr. 1305/2013 privind sprijinul pentru dezvoltare rurală acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR).
25. Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. Chișinău, 2014.
26. Acordul de Liber Schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană: Fezabilitatea, perspectivele și impactul potențial. Chișinău: Expert Grup, 2009. 45p.
27. BALABAN, DELIA Ș.A. Publicitatea–de la planificarea strategică la implementarea media. București: Polirom, 2009, 213 p.
28. BATTILENI, P., SCHROTER H. The cooperative Business Movement: 1950 to the Present. New York: Cambridge University Press, 2012, 281 p.
29. BAKER, M., HART, S. The Marketing Book (6th edition). Oxford: Elsevier Ltd, 2008.
30. BELIBOV, I. Raport de monitorizare și evaluare a beneficiarilor de granturi investiționale „Facilitarea accesului la piețele de desfacere” finanțați în cadrul Proiectului Agricultură Competitivă în Moldova (MAC-P) în anii 2014-2016. Chișinău: MAC-P., 2017, 75 p.

31. BERCA, M. Siguranța alimentară în contextul politicilor agrare comunitare. București: ASE, 2004 , 290p.
32. BOLD, I., BUCIUMAN, E., DRAGHICI, M. Spațiul Rural. Definiere, organizare, dezvoltare. Timișoara: Mitrton, 2004, 189p.
33. BIJMAN, J., G. VAN DER SANGEN, K. POPPE, B. DOORNEWEERT, R. SOBOH. Support for farmers' cooperatives în The Netherlands, country report, 2011.
34. BONO, P. Country Report – Support for farmers' cooperatives în Italy, 2011.
35. DAVIDOVICI, I., GAVRILESCU, D. Economia creșterii agroalimentare. Bucuresti: Expert, 2002, 211p.
36. DINU, G., CECILIA, A. Poziția agriculturii în sistemul agroalimentar și economia națională. București: Expert, 2002, 58p.
37. FLORESCU, C., MÂLCOMETE, P., POP, A(coord.). Marketing. Dicționar explicativ/ București: Ed. Economică, 2003, p. 523.
38. GANEA, OANA., TODERIȚĂ, ALEXANDRA., GHINEA, CRISTIAN. Raport de cercetare. Percepțiile a 100 mici producători agricoli în legătură cu asocierea. Centrul Român de Politici Europene, 2015,322 p.
39. HAGEN, HENRÏ. Guidelines for Cooperative Legislation. International Labour Office. Geneva: ILO, – 3rd ed. rev., 2012.
40. LEONTE, MARIE-JACQUELIN. Cooperare agricolă în condițiile economiei de piață. București: Editura Economică, 2009, 189p.
41. MAC-P. 10 Istории de succes. Chișinău: UCIMPA/RGP Grup, 2017
42. POP, N. AL., C, LEFTER ș.a. Marketing strategic. București: Ed. Economica, 2000, 220 p.
43. POPESCU, I. C. Comunicare în marketing. București: Editura Uranus, 2003, 176 p.
44. PRISACARU,G. Politici comune a Uniunii Europene. București: Editura universitară, 2011, 266p.
45. Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural în Republica Moldova pentru anii 2014-2020. Chișinău: MAIA, 2014, 42 p.
46. TODERIȚĂ, A., GHINEA, C., LUCA, L. Cum valorifică România reforma PAC – Comentariile CRPE asupra Proiectului Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 și a interacțiunii acestuia cu Pilonul I (plăți directe). Centrul Român de Politici Europene.
47. NEDELEA, AL. Politici de marketing. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2008, 244 p.